Abbozz ta' opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar Lejn is-*Seventh Research Programme* fir-Riċerka: Bżonn ta' riċerka fuq is-suġġett ta' bidla demografika — kwalità tal-ħajja ta' persuni anzjani u ħtiġijiet teknoloġiċi

Fid-29 ta' Jannar 2004, il-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew, b'azzjoni skond ir-Regola 29(2) tar-Regoli ta' Proċedura tiegħu, iddeċieda li jabbozza opinjoni fuq inizzjattiva proprja dwar: *Lejn is-*Seventh Research Programme *fir-Riċerka: Bżonn ta' riċerka fuq is-suġġett ta' bidla demografika – kwalità tal-ħajja ta' persuni anzjani u ħtiġijiet teknoloġiċi.*

It-Taqsima għas-Suq Komuni, Produzzjoni u Konsum, li kienet responsabbli għal-preparazzjoni tax-xogħol tal-Kumitat fuq is-suġġett, addottat din l-opinjoni fl-14 ta' Lulju 2004. Ir-rapporteur kienet **Is-Sinjura Heinisch.**

Waqt is-sessjoni plenarja Nru 411 (laqgħa tal-15 u s-16 ta' Settembru) il-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew addotta din l-opinjoni li ġejja b'144 vot favur, 1 kontra u żewġ astensjonijiet:

1. Sommarju

1.1 B'konsegwenza tal-bidla demografika u l-opportunitajiet u r-riskji involuti għal-kwalità tal-ħajja tan-numru jikber ta' persuni anzjani fl-Ewropa, il-Kumitat isejjaħ għal:

(a) l-inklużjoni ta' azzjoni ewlenija f'dan il-qasam fis-*Seventh Framework Programme* għar-Riċerka u

(b) miżuri relatati sabiex tiġi stabbilita bażi soda għall-ippjanar tal-politika, teħid ta' deċiżjonijiet u azzjoni fil-waqt, kemm fuq livell Ewropew kif ukoll nazzjonali.

Raġuni:

Hemm rabtiet mill-qrib bejn l-aspetti bioloġiċi, fiżjoloġiċi, soċjali, kulturali, teknoloġiċi, ekonomiċi u strutturali tax-xjuħija. Barra minn hekk, in-nies dejjem jixjieħu fi ħdan ambjent fiżiku u soċjali speċifiku. Fl-Ewropa, dan l-ambjent ivarja ħafna f'termini ġeografiċi, kulturali u soċjo-strutturali. L-ebda fatt- la li l-proċess tax-xjuħija għandu dimensjonijiet differenti u lanqas il-fatt li jsir taħt varjetà ta' kondizzjonijiet- m'hu rifless kif xieraq fil-programmi ta' riċerka li qiegħdin isiru bħalissa. Madankollu, minħabba l-bidliet fl-istruttura ta' l-età tal-popolazzjoni, riċerka wiesa' u fit-tul biss tista' toffri bażi soda għall-ippjanar u t-tfassil.

Rigward il-punt (a), hemm bżonn ta' riċerka b'mod partikolari f'dawn l-oqsma:

— politika ekonomika u finanzjarja (4.1)

— xogħol u impjieg (4.2)

— il-ħajja ta' kuljum tal-persuni anzjani (4.3)

— l-ambjent soċjali u spazjali (4.4)

— tagħlim għal ħajja (4.5)

— ħajja b'saħħitha u kondizzjonijiet ta' kura (4.6)

— teknoloġiji ġodda (4.7)

— proċessar, kollokalment u żieda fl-għarfien eżistenti (4.8).

Il-fatt li l-proċess taż-żieda fl-età għandu bosta dimensjonijiet differenti u jinvolvi dixxiplini kulturali, ekonomiċi u strutturali differenti jinneċessita riċerka fit-tul u interdixxiplinari.

Rigward punt (b), il-miżuri relatati li ġejjin huma ikkunsidrati meħtieġa b'mod partikolari: li jiġi żgurat qbil ma' l-Artikolu 85 tal-Kostituzzjoni Ewropea, li tiggarantixxi liċ-ċittadini anzjani ta' l-UE id-dritt li jgħixu b'dinjità u li jieħdu sehem attiv bħala ċittadini u fil-proċess tat-teħid tad-deċiżjonijiet:

— l-applikazzjoni ta' metodu miftuħ ta' koordinazzjoni sabiex biex jiġi adottat metodu lejn- u klassifikazzjoni ta'- indikaturi tal-kwalità ta' ħajja fil-pajjiżi Ewropej ta' l-anzjani u biex jiffaċilita l-iskambju ta' esperjenzi, paraguni inter-Ewropej u tagħlim reċiproku; biex jitmexxa 'il quddiem id-djalogu bejn ir-rappreżentanti tas-soċjetà ċivili organizzata u d-Direttorati Ġenerali tal-Kummissjoni Ewropea xierqa; u biex jiġu miftiehema valuri komuni b'relazzjoni mas-soċjetà li qed tixjieħ;

— l-istabbiliment ta' osservatorju Ewropew konġunt sabiex jibni Aġenzija Ewropea dwar l-Anzjanità u *database* biex tiġġenera, jikkonċentra u jinxtered it-tagħrif biex jitjieb il-metodu ta' koordinazzjoni miftuħ u jsiru konklużjonijiet ta' politika prattiċi;

— it-twaqqif ta' kategorija "Soċjetà Anzjana" fil-KESE

— *workshops* u konferenzi sabiex jiżdied it-tagħrif dwar il-bidla demografika; jitqajjem il-bżonn urġenti għal miżuri preventivi u relatati; jissaħħaħ l-għarfien; tinxtered kemm jista' jkun l-informazzjoni dwar is-sejbiet tar-riċerka; u jiġi appoġġjat l-iskambju bejn l-Istati Membri qodma u ġodda;

Għan:

Li tiġi stabbilita bażi komprensiva ta' għarfien:

— għall-*policies* biex iżommu u, jekk hemm bżonn, itejbu l-kwalità ta' ħajja għall-ġenerazzjonijiet preżenti u futuri ta' l-anzjani; u

— biex ittejjeb l-iżvilupp ekonomiku u l-kompetittività Ewropea, minħabba l-potenzjal offrut mill-bidla demografika.

2. **Introduzzjoni**

Il-bidla demografika hija waħda waħda mis-suċċessi storiċi ewlenin ta' żminijietna. Hija wkoll sfida kontinwa. Qatt qabel ma kellek ġenerazzjonijiet sħaħ f'pożizzjoni li jistgħu leġittimament jisperaw u jistennew li jgħixu bosta snin ta' xjuħija. Din il-fażi ta' ħajja ġdida toffri firxa vasta ta' opportunitajiet, iżda tinvolvi wkoll dmirijiet kompletament ġodda għall-individwi u s-soċjetà. Fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi Ewropej, numru ta' anzjani jgawdu minn dħul adegwat u għandhom il-kapaċità fiżika u konjittiva meħtieġa sabiex jgħixu s-snin żejda f'indipendenza hienja. Dan joħloq opportunitajiet ġodda għall-iżvilupp ekonomiku u soċjali. Huma u jixjieħu, madankollu, il-fakultajiet fiżiċi, sensorji u konjittivi tan-nies huma wkoll suġġetti li jmorru lura bir-riskju li jsiru funzjonalment ristretti. Barra minn hekk, ċerti gruppi fis-soċjetà m'għandhomx ir-riżorsi materjali, soċjali u personali meħtieġa biex ikunu jistgħu jixjieħu b'dinjità. Dan japplika b'mod partikolari għal ħafna nisa anzjani li jgħixu waħedhom. Id-diversi pajjiżi Ewropej ivarjaw ħafna anki f'dan ir-rigward. Barra minn hekk, il-bidla fl-istruttura ta' età fil-pajjiżi kollha tinneċessita ridistribuzzjoni tar-riżorsi eżistenti u aġġustamenti fis-sistemi tas-saħħa u tas-sigurtà soċjali. Iż-żieda fl-età tal-popolazzjoni taffettwa kull pajjiż tal-Unjoni Ewropea, għalkemm b'veloċitajiet differenti. Kif kiteb il-President tal-KESE fir-rapport tiegħu dwar l-attivitajiet tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew għal-perijodu 2000-2002 (paġna 37):

2.1 "Il-Kumitat ġibed ukoll l-attenzjoni għal-previżjonijiet demografiċi li jħassbu b'impatt partikolari fl-oqsma tal-impjiegi, is-saħħa pubblika u l-pensjonijiet".

2.2 B'dan l-iżvilupp bħala l-punt tat-tluq, din l-opinjoni fuq inizjattiva tal-Kumitat dwar il-*bżonn ta' riċerka fuq is-suġġett ta' bidla demografika – kwalità tal-ħajja ta' persuni anzjani u ħtiġijiet teknoloġiċi* issejjaħ għall-inklużjoni ta' azzjoni ewlenija f'dan il-qasam fis-*Seventh Framework Programme* għar-Riċerka. Dan jinvolvi żewġ aspetti separati iżda relatati: (i) il-bidla demografika bħala tali, li hija r-riżultat ta' rati tat-twelid jonqsu u l-bidliet konkomitanti fl-istrutturi tal-familja fuq naħa, u l-istennija ta' għajxien itwal min-naħa l-oħra; u (ii) ix-xjuħija u l-ħajja anzjana bħala fażi awtonoma tal-ħajja b'potenzjal qawwi għall-innovazzjoni soċjali, kulturali, organizzattiva, teknoloġika u ekonomika, iżda li ġġib magħha ċerti riskji. Ir-riċerka hija meħtieġa fit-tnejn li huma minn dawn l-oqsma, mhux biss fuq livell makro fl-impatt tagħhom fuq is-soċjetà kollha u l-azzjoni politika meħtieġa, iżda wkoll fuq livell mikro, fi kliem ieħor l-implikazzjonijiet tagħhom f'termini ta' salvagwardja tal-kwalità tal-ħajja tal-persuni anzjani u l-azzjoni meħtieġa fuq dak il-front. Madankollu, iċ-ċirkostanzi differenti għall-irġiel u għan-nisa għandhom ikunu kkunsidrati.

3. **Sfond u il-każ għall-opinjoni fuq inizjattiva tiegħu stess**

3.1 Peress li l-bidla demografika – u l-modifiki fl-istruttura tal-popolazzjoni u tas-soċjetà relatati – hija fenomenu reċenti, iktar tagħrif huwa meħtieġ sabiex ikun possibbli ssir stima tal-impatt fuq l-iżvilupp soċjali komplessiv u tiġi stabbilita bażi sana għall-ippjanar ta' politika, teħid ta' deċiżjonijiet u azzjoni fil-waqt kemm fuq livell nazzjonali kif ukoll Ewropew. Opinjonijiet tal-KESE u komunikazzjonijiet tal-Kummissjoni dwar oqsma bħal-politika tal-impjiegi ([1]), integrazzjoni soċjali ([2]), kura tas-saħħa, tagħlim għal ħajja ([3]) eċċ. jippuntaw ukoll lejn din id-direzzjoni.

3.2 Bażi ta' tagħrif ta' dan it-tip hija wkoll is-*sine qua non* għall-innovazzjonijiet soċjali, kulturali, organizzattivi, ekonomiċi u teknoloġiċi li jagħmlu possibbli mhux biss iż-żamma tal-kwalità tal-ħajja ta' l-anzjani, iżda tgħin ukoll biex jitnaqqas ftit mil-piż fuq is-sistemi tas-saħħa u sigurtà soċjali. In-numru jikber malajr ta' persuni xjuħ ħafna in partikolari u – sa ċertu punt bħala konsegwenza ta' dan – il-fatt li diversi ġenerazzjonijiet ta' anzjani huma ħajjin fl-istess waqt jeħtieġ wkoll servizzi u okkupazzjonijiet totalment ġodda.

3.3 Ċerti sejbiet importanti diġà saru fuq dan il-front grazzi għal proġetti appoġġjati bħala parti mil-*Fifth Framework Programme* għar-Riċerka (FP5) (azzjoni ewlenija 6 *Il-popolazzjoni tikber fl-età* taħt il-programm tematiku *Kwalità tal-Ħajja u l-Immaniġġjar ta' Riżorsi Ħajjin*). DĠ Riċerka dan l-aħħar ippublika analiżi ta' nofs it-terminu dwar ir-riżultati u l-esperjenza f'din l-azzjoni multidixxiplinari. L-implimentazzjoni tas-sejbiet tal-programm tematiku jista' wkoll jgħin biex titjieb il-kwalità tal-ħajja ta' l-anzjani u ta' persuni b'diżabilità. Il-metodu olistiku segwit skond il-programm telatiku f'l-aħħar tas-snin '90 għad għandu, madanakollu, jiġi universalment mibdi.

3.4 Skond is-*Sixth Framework Programme* għar-Riċerka (FP6), appoġġ għar-riċerka dwar il-popolazzjoni li qed tixjieħ u l-impatt ta' dan fuq l-individwi u s-soċjetà qiegħed jiġi segwit fi ftit oqsma sussidjarji tal-azzjonijiet ewlenin *Xjenzi tal-Ħajja, ġenomika u bioteknoloġija għas-saħħa* (Prijorità 1), *teknoloġiji tas-soċjetà infurmata* (Prijorità 2), *Iċ-Ċittadini u l-governance f'soċjetà ibbażata fuq l-għarfien* (Prijorità 7) u *Politika li tappoġġja l-RTD u tantiċipa ħtiġijiet xjentifiċi u teknoloġiċi* (Prijorità 8) kif ukoll ERA-NET.

3.4.1 Sejbiet politiċi ewlenin għandhom jiġu mistennija partikolarment mil-proġetti attwali Prijorità 8 dwar perspettivi demografiċi u dwar l-ispejjeż u n-nefqa fuq is-saħħa fil-kuntest tas-soċjetà li qed tixjieħ. L-għan strateġiku partikolari tal-programm IST huwa li jmexxi 'il quddiem l-integrazzjoni ta' persuni anzjani u li jsofru min diżabilità fis-soċjeta' ta' l-informatika. F'dan il-qasam ukoll, hemm firxa vasta ta' sejbiet utli u proġetti promettenti li jinvolvu konsorzji kbar u l-industrija. Minkejja dan, sforzi konsiderevoli għadhom meħtieġa sabiex jonqsu d-differenzi li għad baqa'. *Il-popolazzjoni li qed tixjieħ*, madankollu, m'għadiex inkluża bħala azzjoni ewlenija bħala tali fil-prioritajiet tematiċi.

3.5 Il-proġetti mediċi u bioloġiċi appoġġjati skond FP5 u FP6 huma mistennija li jżidu bil-bosta l-għerf tagħna tal-proċess ta' xjuħija fiżjoloġika u bioloġika, kontroll tal-mard u promozzjoni u preservazzjoni tas-saħħa.

([1]) COM(2004) 146 final; Direttiva tal-Kunsill 2000/78/KE tas-27 ta' Novembru 2000 li twaqqaf qafas ġenerali għat-trattament ugwali fl-impjieg u l-okkuppazzjoni; Komunikazzjoni tal-Kummissjoni: Tisħiħ tal-implimentazzjoni ta' l-Istrateġija Ewropea ta' l-Impjieg, Anness 1, 26 ta' Marzu 2004, COM(2004) 239 finali; http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/legis/legln_en.htm

([2]) Deċiżjoni tal-Kunsill 2000/750/KE tas-27 ta' Novembru 2000 li twaqqaf il-programm ta' azzjoni tal-Komunità biex tiġġieled id-diskriminazzjoni (2001-2006), http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_en.htm; opinjoni tal-KESE, ĠU C 284, 14.9.1998; Ktejjeb KESE-2000-018 *Impjiegi, Tagħlim u l-inklużjoni Soċjali:Ix-xogħol tal-KESE Ewropew*

([3]) Riżoluzzjoni tal-Kunsill tas-27 ta' Ġunju 2002 (2002/C 163/01), ĠU C 163, 9.7.2002; COM(2002) 678 final (Novembru 2001); cf. ukoll COM(2004) 156 finali

3.6 Sejbiet f'dan il-qasam huma bla dubju importanti, iżda dawn ma jistgħux isolvu il-problemi tal-persuni anzjani jew, fi żmien qasir, jgħinu biex niffaċċjaw l-isfidi soċjali ta' l-Ewropa b'mod ġenerali sakemm in-numru ta' anzjani – u b'mod partikolari ta' persuni xjuħ ħafna – jkompli jikber. Minħabba ir-rata relattivament baxxa ta' twelid, il-persentaġġ ta' żgħażagħ (taħt l-20) fil-popolazzjoni tal-UE bħala unità waħda niżlet mit-32 % fl-1960 għal 23 % fl-2001, filwaqt li l-persentaġġ ta' persuni anzjani (minn 60 il-fuq) tela' minn 16 % għal 22 % fl-istess perjodu. Il-proporzjon ta' dipendenza mill-anzjanità – jiġifieri l-persentaġġ tal-popolazzjoni li għandu iktar minn 60 sena b'relazzjoni mal-persentaġġ li għandu bejn 20 u 59 sena – tela' minn 29.5 % għal 38.9 % tul dan il-perjodu. Fil-ftit snin li ġejjin, il-persentaġġ ta' anzjani mistenni jitla' iktar hekk kif jidħol fis-seħħ l-iżbilanċ tat-twelid ta' dawn l-aħħar tletin sena. Fl-2020, l-anzjani ser jifformaw 27 % tal-popolazzjoni. Fi kliem ieħor, iktar minn kwart tal-Ewropej se jkollu età ta' 60 sena jew iktar. ([1]) In-numru ta' persuni xjuħ ħafna qed jiżdied partikolarment b'pass mgħaġġel (ara wkoll punt 4.5.1 iktar l-isfel). Għandha ssir riċerka fuq qasam iktar wiesa', minħabba l-iskop ewlieni taż-żieda fl-età tal-popolazzjoni – u l-impatt ta' dan li għadu mhux prevedibbli – f'tant oqsma differenti tas-soċjetà. Iż-żieda fl-età innifisha mhix biss proċess bijoloġiku iżda tinvolvi bosta fatturi differenti tul perjodu ta' bosta snin, u bl-istess mod riċerka dwar l-anzjanità u ż-żieda fl-età trid taddotta metodu fuq żmien twil, multi- u interdixxiplinari. Ir-riċerka ma tistax tfittex biss li ttejjeb is-saħħa u li żżid kemm wieħed jistenna li għandu jgħix, iżda trid ukoll taħdem biex ittejjeb il-kwalità tal-ħajja tal-persuni fis-snin żejda mogħtija lilhom.

3.7 Is-*Seventh Framework Programme* għar-Riċerka (FP7) għandu għalhekk jinkludi azzjoni ewlenija dwar l-isfidi tal-bidla demografika. Din tissupplimenta prinċipalment ir-riċerka medika u bijoloġika li saret s'issa, anki billi tħares lejn l-aspetti preventivi soċjali, l-attitudni, kulturali u soċjo-ekonomiċi tul il-ħajja tal-persuna. Dan il-metodu olistiku għar-riċerka għandu jinkludi kemm riċerka fondamentali kif ukoll R&D prattiku. ([2]) L-organizzazzjonijiet l-aktar rappreżentattivi ta' l-anzjani fl-Ewropa għandhom jiġu involuti wkoll, kif irrakkomandat fit-tieni Pjan Internazzjonali ta' Azzjoni dwar l-Anzjani addottat fit-tieni Assemblea Dinjija dwar l-Anzjani f'Madrid f'April tal-2002 u l-istrateġija addottata mill-UNECE fil-konferenza ministerjali f'Berlin f'Settembru tal-2002. It-tmexxija 'il quddiem ta' riċerka ta' dan it-tip hija ta' l-akbar urġenza minħabba il-proċess twil u kumpless ta' teħid ta' deċiżjonijiet politiċi involuti. Il-bżonnijiet ta' riċerka f'numru ta' oqsma huma mniżżla f'iktar dettal hawn taħt.

4. Bżonn ta' riċerka individwali

Din l-opinjoni fuq inizjattiva tiegħu stess tiffoka fuq oqsma fejn hemm bżonn issir riċerka sabiex l-Ewropej ikunu jistgħu jgħixu ħajja xierqa – anki meta jixjieħu – f'ambjent ta' bidla demografika. Suġġetti li għandhom jiġu trattati jinkludu il-proċess ta' xjuħija u l-kundizzjonijiet ta' l-għajxien tal-anzjani innifishom, li jistgħu ivarjaw ħafna minn naħa għall-oħra ta' l-Ewropa, kif ukoll il-kundizzjonijiet ġenerali miksuba fis-soċjetà kollha li wkoll ivarjaw minn pajjiż għall-ieħor.

([1]) Komunitajiet Ewropej (2002), Statistiċi soċjali Ewropej: popolazzjoni, Eurostat, tema 3: il-popolazzjoni u kundizzjonijiet soċjali, Lussemburgu: Uffiċju għal Publikazzjonijiet Uffiċjali tal-Komunitajiet Ewropej

([2]) KUM(2004) 9 finali.; cf ukoll KUM(2002) 565 final, speċjalment il-punti 3.3 u 4.2

Il-bidla demografika fiha bosta faċċati, iżda din l-opinjoni tindirizza biss dawk l-aspetti li jirrikjedu partikolarment innovazzjoni qawwija, allura iktar riċerka interdixxiplinari.

4.1 *Bżonn ta' riċerka fil-politika ekonomika u finanzjarja*

4.1.1 Wieħed mill-aspetti inizjali ewlenin li ma jingħatax l-attenzjoni li jistħoqlu fis-*Sixth Framework Programme* ta' Riċerka huwa l-prospettiva soċjo-ekonomika fid-dawl ta' dak li d-Direttorat Ġenerali ta' l-Unjoni Ewropea għall-Affarijiet Ekonomiċi u Finanzjarji jemmen li ser ikun impatt serju fuq il-bidla demografika. Bażi ta' tagħrif soda hija għalhekk meħtieġa sabiex ikun possibbli ssir rabta bejn it-tagħrif dwar id-dħul u l-impjieg u t-tagħrif dwar is-saħħa u l-imġieba soċjali. Previżjonijiet sani jeħtieġu l-ġabra konsistenti ta' statistika fuq perjodi relattivament twal. (Eżempji tajbin jinkludu l-Istudju Lonġitudonali Ingliż dwar l-Anzjanità [ELSA], li jħares ukoll lejn kwistjonijiet ta' saħħa, u l-iStħarriġ tal-Istati Uniti dwar is-Saħħa u l-Irtirar [HRS]). Għar-riċerka, dan iqajjem il-kwestjonijiet li ġejjin:

- Hemm ħafna inċertezza dwar il-previżjonijiet demografiċi, iżda min jagħmel il-politika għandhom jagħmlu pjanijiet prattiċi għal-kura tas-saħħa, provvista soċjali u l-pensjonijiet. X'tip ta' tagħrif hemm bżonn li jinġabar biex ikunu appoġġjati dawn il-*policies*?
- Kemm hija importanti il-bidla demografika għal-konsum u t-tfaddil? Kif għandhom mnejn iġibu ruħhom u liema hi l-imġieba xierqa b'konsegwenza tal-istennija ta' ħajja itwal?
- X'tip ta' rabta teżisti bejn il-popolazzjoni tixjieħ u l-produttività? X'inhu l-impatt fuq il-prodottività, l-innovazzjoni u l-imprenditorjalità?
- X'jista' jsir biex il-vantaġġi potenzjali tal-bidla demografika jkunu wżati- fis-sens ta' prodotti u servizzi ġodda- sabiex l-anzjani, kemm tal-lum kif ukoll dawk tal-futur jieħdu benefiċċju u jitjieb l-iżvilupp ekonomiku ta' l-Ewropa (taħt it-terminu "ekonomija ta' l-għarfien")?
- Kif hemm mnejn iġibu ruħhom ekonomikament l-anzjani tal-futur, meta dawn ser ikunu, fil-maġġor parti tagħhom, iktar f'saħħithom, edukati aħjar u iktar mobbli mill-ġenerazzjoni ta' anzjani preżenti iżda li jista' jkun li se jkunu f'sitwazzjoni agħar, speċjalment meta jiġu mill-gruppi soċjali l-aktar żvantaġġjati? (cf. ukoll il-punti 4.2.1 u 4.3.6).

4.2 *Bżonn ta' riċerka fil-qasam tax-xogħol u l-impjieg*

4.2.1 Fil-futur, il-bidla fl-istruttura ta' l-età tal-popolazzjoni u r-riżultat tal-bżonn ta' ridistribuzzjoni ta' riżorsi skarsi li ma jistgħux jiżdiedu fi proporzjon mad-domanda ser ikun meħtieġ għall-intrapriżi u s-sistemi ta' sigurtà soċjali – u għal-popolazzjoni tixjieħ innifisha – li tiddependi għal iktar żmien mil-lum fuq l-għerf u l-kapaċitajiet fix-xogħol ta' l-anzjani. ([3]) Huwa fatt magħruf li persuni avvanzati fl-età huma ġeneralment mhux inqas produttivi minn persuni ta' età iżgħar, għalkemm ċerti kapaċitajiet jonqsu filwaqt li oħrajn jiżdiedu. Is-suġġetti li ġejjin jeħtieġu għalhekk riċerka:

- F'liema oqsma ħaddiema avvanzati fl-età jistgħu ipoġġu l-kapaċitajiet tagħhom f'użu tajjeb, anki meta javvanzaw iktar fl-età?

([3]) Cf. ukoll il-punt 4.7 tal-opinjoni tal-KESE dwar il-politika ta' innovazzjoni, ĠU C 10, 14.1.2004. (KUM(2003) 112 final)

— X'opportunitajiet ta' xogħol u strutturi alternattivi hemm bżonn li jiġu stabbiliti sabiex l-impjieg tibqa' għażla attraenti għal-persuni avvanzati fl-età wkoll? Per eżempju, jista' x-xogħol temporanju jkun pass il-quddiem fattibbli?

— Kif jistgħu is-saħħa u s-salvagwardja fuq il-post u l-ambjent tax-xogħol jiġu mtejjba ħalli l-ħaddiema jkunu jistgħu jkunu attivi fil-ħajja tax-xogħol għal iktar żmien?

— X'arranġamenti fuq il-post tax-xogħol u x'mudelli u organizzazzjoni tax-xogħol huma meħtieġa sabiex persuni avvanzati fl-età jkollhom l-aħjar ambjent possibbli fiex jaħdmu? Kif tista' t-teknoloġija applikata tgħin?

— X'jista' jsir b'mod partikolari biex min ilu qiegħed għal żmien twil lura għax-xogħol, u dawk li ma kienux f'impjieg vantaġġuż għal ċertu żmien għal raġunijiet oħra (per eżempju obbligi familjari)?

— Għaliex il-kumpanniji jħallu ħaddiema avvanzati fl-età jitilqu? Għalxiex in-nuqqas ta' impjiegi qiegħed jiżdied b'mod partikolari fost in-nisa avvanzati fl-età?

— Liema xkiel jeżisti għal-persuni avvanzati fl-età biex jaħdmu għal iktar żmien jew biex jibdew impjieg ġdid u kif jista' jistneħħa dan it-tfixkil?

— Rigward il-passaġġ mill-impjieg *full-time* għall-irtirar mix-xogħol, kemm jistgħu u għandhom ikunu flessibbli l-arranġamenti biex jiġi assigurat li dawn ikunu ta' benefiċċju għal ħaddiema ta' età avvanzata, l-intrapriża u s-sistemi ta' sigurà soċjali bl-istess mod?

— Xi skemi jistgħu u għandhom jiġu maħluqa għat-trasferiment ta' l-għerf u biex il-kapaċitajiet u l-esperjenza ta' snin twal tal-ħaddiema avvanzati fl-età jkunu jistgħu jgħaddu-hom lil persuni iżgħar fl-età li jieħdu dan l-għerf "qadim" u jagħmluh parti mil-għerf "ġdid" tagħhom, kemm għal-bene-fiċċju tagħhom kif ukoll tal-kumpannija tagħhom?

— Għall-edukazzjoni kontinwa, ara punt 4.5.

Il-persentaġġ jikber ta' anzjani fil-popolazzjoni b'modġenerali jeħtieġ ukoll l-impjiegi eżistenti jespandu kif ukoll impjiegi ġodda jridu jinħolqu. Madankollu, l-informazzjoni hija nieqsa fejn jikkonċerna

— l-oqsma li fihom hemm bżonn partikolarment urġenti li jit-wessgħu il-kapaċitajiet tax-xogħol biex tintlaqa' d-domanda u l-bżonnijiet tal-persuni avvanzati fl-età, u

— l-oqsma li fihom hemm bżonn ta' attivitajiet ġodda u fejn dawn joffru opportunitajiet ta' xogħol ġodda.

Dawn l-iżviluppi għandhom jiġu ikkunsidrati:

— għal-bidla fil-mudelli ta' dħul u konsum u r-rabta mal-bidla demografika (cf. il-punti 4.1.1 u 4.3.6);

— rigward it-tnaqqis fil-mobilità ta' l-anzjani: għażliet li jistgħu jittieħdu f'konsiderazzjoni jinkludu servizzi domestiċi ġodda qtugħ ta' xagħar jew kiropodija mid-dar u servizzi b'dis-tanza bħal *teleshopping*, konsultazzjoni fuq it-televiżjoni u oħrajn simili.

— Għal kwistjonijiet ta' impjiegi relatati speċifikament mas-saħħa u l-kura, ara l-punt 4.6.

4.3 *Bżonn ta' riċerka fil-ħajja ta' kuljum ta' l-anzjani*

4.3.1 L-avvanz fl-età mhux biss proċess bijoloġiku, iżda wkoll – u b'mod partikolari – wieħed soċjali. Il-kondizzjonijiet soċjali jvarjaw ħafna kemm fil- kif ukoll bejn il-pajjiżi Ewropej differenti. Dan japplika kemm fil-livell makro – is-sistemi poli-tiċi u ekonomiċi li żviluppaw storikament tul iż-żminijiet – kif ukoll fuq il-livell mikro – l-istorja u r-riżorsi tal-ħajja individ-wali tal-persuni. Għalhekk, l-ambjent ta' l-avvanz fl-età u l-anz-janità jvarja wkoll bejn il-gruppi soċjali individwali. Differenzi kbar jeżistu kemm bejn kif ukoll fi ħdan il-pajjiżi individwali u fi ħdan il-grupp imdaqqas magħmul mill-anzjani.

4.3.2 Il-pajjiżi Ewropej ivarjaw ħafna f'termini ta' klima, topografija, densità tal-popolazzjoni u kif jitqassmu, infrastrut-tura tat-trasport, dispożizzjonijiet tal-*welfare* u ħafna aspetti oħrajn li jinfluwenzaw il-kapaċità ta' persuna biex tgħix ħajja indipendenti u tagħti s-sehem attiv tagħha fis-soċjetà. F'ċerti pajjiżi hemm pensjonijiet minimi li jipprovdu bażi finanzjarja xierqa għall-anzjani biex jgħixu ħajja kuntenta. F'oħrajn, il-pensjonijiet lanqas biss jipprovdu għal-bżonnijiet essenzjali. Hemm differenzi kbar partikolarment bejn il-kundizzjonijiet fil-pajjiżi msieħba ġodda ta' l-Ewropa ċentrali u ta' Lvant ma' dawk fl-Ewropa tal-Punent. Differenzi kbar jeżistu wkoll, madankollu, fil-pajjiżi individwali u fil-grupp imdaqqas magħmul mill-anz-jani.

— X'impatt għandhom id-diversi sistemi ta' *welfare* fil-pajjiżi Ewropej fuq il-kwalità tal-ħajja tal-anzjani tagħhom?

— X'miżuri preventivi jistgħu jittieħdu biex jiġu kkumpensati l-iżvantaġġi li jagħmluha diffiċli għall-anzjani milli jaċċedu għal akkomodazzjoni bi prezz tajjeb, trasport deċenti, riżorsi kulturali, ikel tajjeb għas-saħħa u/jew teknoloġiji ġodda, u allura jfixklu l-kwalità tal-ħajja?

— Minħabba t-tnaqqis fil-benefiċċji tas-sigurtà soċjali u l-kura tas-saħħa, x'jista' jsir partikolarment biex tinżamm il-kwalità tal-ħajja ta' dawk l-anzjani li l-eżistenza tagħhom – kemm fiżika kif ukoll soċjali – hija mhedda mill-faqar, mard kro-niku, edukazzjoni ħazina, għerf lingwistiku mhux adegwat jew in-nuqqas ta' riżorsi oħra?

— Kif jistgħu jgħixu n-nies li ma jistgħux- li m'għadhomx jist-għu- iżommu stil ta' ħajja indipendenti ? X'arranġamenti qiegħdin isiru għal tali persuni fl-Istati Membri ta' L-UE u x'azzjoni hi bżonnjuża biex jitħarsulhom l-interessi tagħ-hom ?

— X'inhi s-sitwazzjoni rigward il-kondizzjonijiet ta' ħajja ta' l-anzjani fid-djar u fl-istituzzjonijiet ? B'liem mod l-interessi tagħhom huma ppreżentati ?

— X'qiegħed isir fit-termini ta' prevenzjoni, trattament u amb-jent ta' kura fl-Istati Membri ta' l-UE għal pazjenti li jbatu mill-marda ta' Alzheimer u għal nies li jbatu minn forom oħra ta' dimensja ? X'inhuma l-għażliet disponibbli u x'es-perjenza qiegħda tinkiseb minn tipi differenti ta' akkomon-dazzjoni ?

4.3.3 L-indipendenza, id-determinazzjoni proprja u l-integrazzjoni soċjali huma miri personali u soċjo-politiċi ewlenin. Numru ta' fatturi jikkompromettu l-kapaċità ta' l-anzjani – u, b'mod partikolari, ta' persuni xjuħ ħafna – biex jilħqu dawn il-miri. Huma u javvanzaw fl-età, il-persuni qed isiru aktar suxxettibbli għal-problemi ta' saħħa. Meta dan iseħħ, kondizzjonijiet ambjentali fqar u restrizzjonijiet finanzjarji jagħmluha iktar diffiċli għall-anzjani biex jibqgħu indipendenti u jkomplu jagħtu sehem attiv fis-soċjetà. Normi u prekonċezzjonijiet soċjali – per eżempju, il-perċezzjonijiet diskriminatorji li l-persuni għandhom ta' l-anzjani – jistgħu wkoll jaħdmu ta' barriera u l-anzjani jiġu esklużi minn oqsma ewlenin tas-soċjetà. Bl-oppost tal-istampa negattiva ta' l-avvanz fl-età, madankollu, hemm il-fatt illi l-maġġoranza kbira ta' anzjani jistgħu jgħixu ħajja indipendenti u awtonoma għal ħafna snin. Huma għandhom sehem ewlieni wkoll fil-familji u fis-soċjetà permezz ta' appoġġ inter-ġenerazzjonali (kemm soċjali kif ukoll finanzjarju) u xogħol mhux imħallas f'korpi politiċi, *trade-unions* u tal-knisja.

4.3.4 L-anzjani għandhom ħafna mil-kapaċitajiet psikoloġiċi meħtieġa biex ilaħħqu ma' ħafna diffikultajiet li ma għandhomx kontroll fuqhom u r-restrizzjonijiet ta' saħħa li jiffaċċjaw. Madankollu, hemm riskju li dan l-ekwilibru intern jiġi mitluf meta l-problemi jakkumulaw.

— X'azzjoni hi meħtieġa – u meta – biex l-anzjani ma jitpoġġewx taħt piżijiet wisq kbar u biex ikollhom l-għajnuna biex ilaħħqu mas-sitwazzjonijiet kritiċi tal-ħajja?

— X'mizuri huma neċessarji biex ikopru iktar min-neċessitajiet bażiċi, bħal-bżonn psikoloġiku ta' sigurtà, għal relazzjonijiet familjari u interpersonali oħra u għall-inklużjoni soċjali?

4.3.5 Il-maġġoranza kbira ta' anzjani jistgħu jgħixu ħajja relattivament b'saħħitha u attiva fix-xjuħija għal xi 20 sa 30 sena. Peress illi dan huwa fenomenu reċenti, għad hemm sa issa, ftit preċedenti li fuqhom jistgħu jsiru pjanijiet għal din il-fażi tal-ħajja. Ma jeżistux figuri ta' min joqgħod fuqhom, paragunabbli min-naħa għall-oħra ta' l-Ewropa, f'dawk l-oqsma li fihom l-anzjani huma attwalment attivi u jagħtu kontribut ewlieni lis-soċjetà u l-ekonomija. Dawn l-oqsma jinkludu l-impjieg f'xogħol imħallas jew mhux f'organizzazzjonijiet politiċi, *trade-unions* u tal-knisja u l-provvista ta' appoġġ, edukazzjoni u taħriġ lil persuni izgħar fl-età.

— X'jista' jsir biex jiġu provduti attivitajiet, faċiltajiet ta' taħriġ, opportunitajiet ta' involviment u postijiet fejn jiltaqgħu biex kull individwu jkun jista' jittrasforma l-vantaġġi potenzajali ta' dawn is-snin f'użu siewi b'mod li jagħti kemm raġuni lil ħajtu jew ħajjitha u benefiċċji lis-soċjetà?

— Sa liema punt huma differenti l-interessi, esperjenzi, bżonnijiet u kapaċitajiet tal-irġiel u nisa anzjani? Kif u kemm jistgħu dawn id-differenzi jittieħdu in konsiderazzjoni?

— Kif jistgħu jiġu involuti l-anzjani -fid-diversi livelli nazzjonali u Ewropej- kemm direttament kif ukoll permezz ta' l-organizzazzjonijiet rappreżentattivi tagħhom- fil-proċess tat-teħid ta' deċiżjonijiet li jkollu impatt fuq id-dritt li jkollhom ħajja dinjituża u indipendenti u d-dritt għas-sehem biex jieħdu sehem fil-ħajja soċjali u kulturali sabiex l-Artikolu 25 tat-Trattat ta' Nizza jsir realtà?

— Kemm hemm bżonn, fost l-anzjani u speċjalment fost l-anzjani immigrati- ta' mobilità interreġjonali u bejn il-fruntiera, u x'jista' jsir, bħal fil-każ tal-ħaddiema, biex dawn il-bżonnijiet jiġu moqdija?

4.3.6 Diskussjonijiet dwar is-soċjetà li qed tixjieħ jiffokaw kważi esklussivament fuq il-kwistjoni bħala problema u piż, bl-isfond ta' l-isfida fuq tal-ispejjeż fuq is-sigurtà soċjali u s-saħħa. L-aspetti pożittivi, madankollu, huma rarament ikkunsidrati u ftit informazzjoni hija disponibbli dwar dawn. Dawn jinkludu, per eżempju, il-fatt li l-anzjani ma għadhomx piż fuq is-suq tax-xogħol iżda, bħala konsumaturi, jkomplu jagħtu sehem fl-iżvilupp ekonomiku.

— Kif huma differenti l-mudelli ta' dħul u konsum bejn l-anzjani u l-persuni iżgħar fl-età?

— Kif huma mistennija jġibu ruħhom fil-konsum il-ġenerazzjonijiet ġodda?

— Liema oqsma għandhom potenzal partikolari għall-innovazzjoni ħalli, fil-futur, il-ħtiġijiet speċifiċi ta' l-anzjani jkunu jistgħu mogħtija aktar attenzjoni?

— Fuq dan il-punt, ara wkoll il-punti 4.1.1 u 4.2.1.

4.3.7 Id-dibattitu attwali dwar il-problemi ta' kura tas-saħħa, il-finanzjament tal-pensjonijiet u – f'ċerti pajjiżi – l-ewtanasja qed iġiegħel ħafna anzjani jħossuhom iktar ta' piż fuq is-soċjetà milli membru apprezzat tas-soċjetà.

— X'jista' jsir komplessivament biex il-kontribuzzjoni tal-anzjani – kemm materjali kif ukoll mhux materjali – f'tant setturi differenti tas-soċjetà tkun iktar viżibbli u apprezzata iktar?

— X'miżuri ta' politika soċjali huma meħtieġa ħalli l-anzjani ma jkollhomx iktar raġunijiet biex iħossuhom li huma ftit iktar minn "responsabbiltà"?

— X'jista' jsir biex jimbidlu l-attitudnijiet negattivi lejn l-avvanz fl-età ħalli l-anzjanità tiġi aċċettata aħjar, u tirriżulta f'kultura pożittiva tax-xjuħija? Kif jiġu mħeġġa l-persuni żgħar fl-età jiżviluppaw iktar fehma tal-anzjani u x'jista' jsir biex jitmexxa 'il quddiem id-djalogu fil- u bejn il-ġenerazzjonijiet? (cf. ukoll il-punt 4.5.2)

— X'jista' jsir biex tiġi preżentata stampa iktar sfumata ta' l-anzjanità fil-media?

— Il-mewt u l-fatt li tmur huma suġġetti li jiġu evitati iżda jibqgħu madankollu fatturi ekonomiċi sinjifikanti. X'jista' jsir biex il-mewt ma ssirx sempliċiment kummerċalizzata u, minflok, tiġi żviluppata kultura tal-mewt etikament responsabbli?

4.4 *Bżonn ta' riċerka f'ambjent soċjali u spazjali*

4.4.1 L-ambjent soċjali ta' l-anzjani għandu jimbidel dramatikament fil-ftit snin li ġejjin. Rati ta' twelid baxxi, persuni li jsiru ġenituri iktar tard, u rati għolja ta' divorzju qed ikissru in-*network* tradizzjonali ta' relazzjonijiet familjari. Ukoll, l-istennija ta' ħajja itwal qed jagħmilha dejjem iktar komuni li jkollok sa ħames ġenerazzjonijiet fl-istess familja ħajjin fl-istess waqt ("familji *beanpole*").

— X'impatt iħallu dawn il-bidliet fuq l-integrazzjoni u l-parteċipazzjoni tal-anzjani fis-soċjetà?

— Ġenerazzjonijiet tal-futur se jkunu jistgħu jiddependu fuq relazzjonijiet barra mil-familja u huma ta' min joqgħod fuqhom dawn anke meta jkun hemm bżonn ta' appoġġ?

— X'miżuri ta' politika soċjali u/jew innovazzjonijiet organizzattivi u tekniċi jistgħu jgħinu networks ta' appoġġ kemm ġewwa kif ukoll barra mill-famlja sabiex dawn isiru iktar effettivi u jdumu iktar?

4.4.2 Studji dwar il-budget marbut maż-żmien u l-mobiltà juru li, huma u jixjieħu, il-persuni jdumu għal iktar ħin fid-dar u jgħaddu inqas ħin fuq attivitajiet ta' barra.

— X'jista' jsir, bl-inqas spejjeż, biex id-djar – partikolarment appartamenti f'bini ikbar u qadim, iżda anki djar tal-familji – isiru addattati biex l-anzjani jkunu jistgħu jibqgħu jgħixu ħajja indipendenti u, jekk meħtieġ, jieħdu ħsiebhom middar jekk il-fakultajiet fiżiċi, sensorji u konjittivi jonqsu?

— X'konsiderazzjonijiet kumplessivi għandhom jittieħdu in konsiderazzjoni meta d-djar jiġu immodenizzati sabiex il-persuni jkunu jistgħu jibqgħu jgħixu f'darhom kemm jista' jkun possibbli?

— X'miżuri tekniċi u fl-arkitetettura jistgħu jiddaħlu sabiex tinżamm l-indipendenza tal-anzjani li jsofru minn nuqqasijiet speċifiċi bħal problemi fis-smiegħ u fil-vista, mobiltà mnaqqsa jew dimenzja?

— Kif jistgħu kunċetti ta' "għajxien inteliġenti" innovattivi in partikolari jgħinu biex ikun possibbli għal-persuni biex jgħixu indipendentement u jkunu jistgħu jieħdu ħsieb darhom għal iktar żmien?

— X'esperjenza pożittiva għandha diġà l-Ewropa f'dawn l-oqsma? X'lezzjonijiet jistgħu jittieħdu minnha?

4.4.3 Huma u jsiru aktar fraġli, il-biċċa l-kbira ta' persuni avvanzati fl-età huma mkexkxa mill-idea li jkollhom imorru jgħixu f'dar tal-kura.

— X'alternattivi attraenti però irħas huma offruti jekk id-dar ta' persuna anzjana ssir ta' piż u l-għajxien ta' ħajja indipendenti ma tkunx iktar possibbli?

— X'esperjenza nkisbet s'issa b'mudelli ta' għixien bħall-akkomodazzjoni ta' kenn? X'kundizzjonijiet bażiċi jikkontribixxu għas-suċċess jew il-falliment ta' dawn jew alternattivi oħra?

Apparat, sistemi u servizzi tekniċi, jistgħu jkunu ta' vantaġġ kbir għall-anzjani meta jiffaċċjaw problemi ta' kuljum, iżda spiss dawn ma jkunux addattati għal-ħtiġijiet ta' l-anzjani. L-istrumenti għandhom jkunu mudellati fuq il-prinċipju ta' "*Design for All*" u għandhom ikunu addattabbli għal gruppi differenti ta' persuni li jużawhom. Huwa għalhekk importanti ħafna li persuni li jużawhom fil-futur ikunu involuti fl-iżvilupp tagħhom sabiex il-kwalità tal-prodotti u servizzi jagħmlu qabża għall-aħjar fil-kwalità. F'dan il-każ, il-Kumitat jirrikkomanda l-konsultazzjoni u s-sehem attiv ta' l-organizzazzjonijiet l-aktar rappreżentattivi ta' l-anzjani fl-Ewropa- u ta' l-anzjani stess-sabiex ikun hemm interazzjoni kostanti ("*social audit*") dwar dak li attwalment jeħtieġu l-anzjani.

— X'iridu jkunu jafu produtturi u diżinjaturi dwar l-approċ u l-metodoloġija ta' "*Design for All*" u dwar il-kapaċitajiet, limitazzjonijiet, ħtiġijiet u dwar l-attitudni ta' l-anzjani sabiex apparat tekniku jkun addattat kif xieraq u jkun jista' jiġi aċċettat u użat aħjar mill-anzjani?

— X'bidliet jiġru hekk kif il-persuni jixjieħu u x'bidliet jistgħu jiġru f'ġenerazzjonijiet ġodda ta' anzjani?

— Kif jistgħu il-kapaċitajiet jinbidlu u l-ħtiġijiet ta' l-anzjani jkunu iktar effettivament ikkunsidrati fid-diżinn ta' teknoloġiji aċċessibbli għal kulħadd minn dak li kien il-każ s'issa? X'inhuma l-policies tajba li jistgħu jiġu stipulati sabiex jiġi żgurat sehem aktar mill-qrib tal-kummerċ u l-industrija sabiex jinkiseb l-għan "*Design for All*" ?

— X'jista' jsir biex min jużahom ikun iktar involut fl-iżvilupp ta' apparat teknoloġiku?

Iktar riċerka dettaljata hija meħtieġa wkoll sabiex jiġi stabbilit liema għajnuniet tekniċi huma verament meħtieġa u l-kondizzjonijiet li jrid ikun hemm ħalli tali għajnuniet ikunu jistgħu itejbu l-kwalità tal-ħajja.

— Kif jistgħu dawn l-għajnuniet jgħinu lill-anzjani f'l-obbligi tal-ħajja ta' kuljum? Kif jistgħu dawn jagħtu appoġġ lil gwardjani formali u informali u lil min jipprovdi servizzi, f'każijiet fejn l-anzjani huma dipendenti fuq il-kura jew isofru minn mard relatat mad-dimenzja?

— X'aspetti etiċi jridu jittieħdu f'konsiderazzjoni (per eżempju meta l-anzjani jsiru konfużi) sabiex il-privatezza ma tinkisirx, per eżempju, permezz ta' mekkaniżmi ta' kontrolli tekniċi?

— X'innovazzjonijiet qed joffru teknoloġiji ġodda u x'inhu l'impatt fuq żmien twil ta' l-użu tagħhom? X'miżuri soċjali huma meħtieġa sabiex dawn it-teknoloġiji jgħinu biex titjieb il-kwalità tal-ħajja u sabiex l-anzjani jibqgħu involuti fis-soċjetà, minflok ma jkunu soċjalment iżolati u żvantaġġati?

4.4.4 Attivitajiet fiżiċi, soċjali u kulturali huma mifhuma li jmexxu 'il quddiem xjuħija sana u kuntenta. Spiss, madankollu, xkiel fl-ambjent naturali u/jew mibni – jew nuqqas ta' trasport – iwaqqfu l-aċċess għal-faċiltajiet meħtieġa. Il-problemi huma magħrufa ([1]) iżda l-implimentazzjoni huwa spiss nieqes.

— X'jista' u x'għandu jsir b'urġenza partikolari fl-oqsma ta' ippjanar soċjali, urban u tat-trasport sabiex iż-żoni residenzjali, l-infrastruttura tat-toroq, it-trasport u l-faċiltajiet ta' servizzi eċċ. jilqgħu għal-ħtiġijiet tan-numru jikber ta' anzjani u li jistgħu jgħinuhom jibqgħu indipendenti?

— Kif tista' b'mod partikolari l-kwalità ta' l-ambjent tal-għajxien tgħin biex l-anzjani jintegraw ruħhom fis-soċjetà – per eżempju billi jiġu provduti postijiet fejn jistgħu jiltaqgħu u faċiltajiet ta' trasport xierqa?

— Liema pajjiżi għandhom diġà esperjenza tajba fuq dan il-front, u f'liema oqsma partikolari, u kif jista' dan jiġi trasferit lil pajjiżi oħra u f'oqsma oħra?

([1]) Konferenza Ewropea tal-Ministri tat-Trasport (KEMT). (2002). It-trasport u x-xjuħija tal-popolazzjoni. Cedex Pariġi: Pubblikazzjonijiet tal-OECD.

4.4.5 Spiss, in-nuqqas ta' riżorsi soċjali u finanzjarji u/jew nuqqasijiet fiżiċi jew sensorji ma jippermettux lill-persuni milli jaċċedu u jsiru involuti f'attivitajiet barra minn darhom. L-involviment f'attivitajiet soċjali u kulturali, madankollu, ikunu partikolarment importanti għal dawn il-persuni – spiss nisa anzjani jgħixu waħedhom – sabiex dawn ma jispiċċawx iżolati.

— X'innovazzjonijiet fil-politika soċjali u/jew organizzattivi jew tekniċi jistgħu jgħinu lill-anzjani fil-bżonn biex jinvolvu ruħhom fil-ħajja komunitarja?

4.5 *Bżonn ta' riċerka rigward it-tagħlim għal ħajja*

4.5.1 F'soċjetà ta' bidliet soċjali, kulturali u tekniċi mgħaġġla, it-tagħlim għal ħajja qed isir dejjem iktar importanti. Dan japplika in partikolari għall-anzjani li l-kapaċitajiet ta' ħidma li akkwistaw fil-passat ma għadhomx jilqgħu għal-ħtiġijiet moderni tax-xogħol. L-importanza ta' l-għan li l-Ewropa ssir żona ta' tagħlim għal ħajja realtà kienet ċara fil-komunikazzjoni konġunta mid-DĠ Edukazzjoni u Kultura u d-DĠ Xogħol u Affarijiet Soċjali, u fir-Riżoluzzjoni tas-27 ta' Ġunju 2002. ([1]) Fuq dan il-front ukoll, għad hemm bżonn urġenti li ssir riċerka:

— X'tip ta' taħriġ huwa l-iktar effettiv għal ħaddiema avvanzati fl-età kemm f'termini ta' kontenut u kemm fejn jidħol il-metodu?

— X'jista' jsir sabiex il-ħaddiema kollha jibbenefikaw bl-istess mod mil-miżuri xierqa mingħajr distinzjonijiet ta' età jew sess?

4.5.2 Madankollu, il-bżonn ta' tagħlim għall-ħajja jaffettwa wkoll persuni li ma għadhomx f'impjieg. Huma wkoll jeħtieġu li jkollhom l-opportunità għal iktar żvilupp kemm għal-benefiċċju tagħhom stess kif ukoll tas-soċjetà:

— Kif inhu ġenerat u mxerred it-tagħrif fis-soċjetà tat-tagħlim?

— X'jista' jsir biex jiġi mmexxi 'il quddiem aħjar it-tagħlim għal ħajja mal-anzjani mingħajr distinzjoni jekk humiex f'impjieg jew le? X'arranġamenti huma diġà mwaqqfa fl-Istati Membri llum għall-involviment fi programmi ta' edukazzjoni u informazzjoni fuq suġġetti relatati max-xogħol jew temi kulturali u x'esperjenza ttieħdet, per eżempju, mill-universitajiet tat-tielet età jew simpożji fuq diversi suġġetti?

— Teżisti rabta bejn l-impjieg ta' persuna kmieni fil-ħajja u t-tkomplija ta' l-edukazzjoni iktar tard? Jistgħu jittieħdu xi konklużjonijiet mit-taħriġ li ttieħed waqt il-ħajja attiva fix-xogħol fuq kif tista' tinżamm ix-xewqa għat-tagħlim, l-edukazzjoni u l-kultura tal-anzjani?

— X'jista' jsir biex l-opportunitajiet ta' tagħlim isiru iktar aċċessibbli, anki għal gruppi li s'issa ma ġewx rappreżentati biżżejjed, u sabiex tiġi żgurata d-diversità kulturali?

— Xi rwol jista' jkollhom il-media tas-servizz pubbliku it-teknoloġiji ġodda u l-*e-learning* biex il-persuni jibqgħu involuti fis-soċjetà, biex jixxerred l-għerf u l-informazzjoni u sabiex titmexxa 'il quddiem l-edukazzjoni avvanzata għall-anzjani?

([1]) KUM(2001) 678 final; Riżoluzzjoni tal-Kunsill tas-27 ta' Ġunju 2002 (2002/C 163/01), ĠU C 163, 9.7.2002.

— X'kapaċitajiet bażiċi huma partikolarment importanti fl-età avvanzata? (cf. ukoll il-punt 4.6.1)

— Bil-kontra, x'għerf bażiku għandu jkollhom persuni u organizzazzjonijiet li għandhom x'jaqsmu mal-anzjani dwar l-anzjanità u x-xjuħija? X'tip ta' inizjattivi edukattivi jgħinu persuni żgħar fl-età jifhmu aħjar lill-anzjani? (cf. ukoll il-punt 4.3.7)

— Kif tista' l-implimentazzjoni ta' miżuri addottati minn qabel tiġi ikkontrollata u l-esperjenzi pożittivi jimxu 'il quddiem?

4.6 *Bżonn ta' riċerka rigward iż-żamma ta' ħajja sana l-ħtiġijiet ta' kura*

4.6.1 Konsegwenza partikolarment serja tal-bidla demografika huma l-ispejjeż addizzjonali fuq is-sistemi ta' sigurtà soċjali u tal-kura b'riżultat tan-numri jikbru b'pass mgħaġġel ta' persuni xjuħ ħafna. Tul il-ħmistax 'il sena li ġejjin, in-numru ta' persuni li għandhom iktar minn 80 sena huwa mistenni li jitla' b'50 % fl-Ewropa għal aktar minn 20 miljun. ([2]) In-numru ta' persuni li għandhom iktar minn mitt sena qed jiżdiedu b'mod esponenzjali. ([3]) Ir-riċerka hija allura ta' importanza ewlenija, partikolarment fil-qasam tal-prevenzjoni, u rigward il-mantniment u r-restawrazzjoni tal-mobiltà u l-indipendenza tal-anzjani.

— X'inhu l-impatt fuq żmien twil ta' ċerti stili ta' ħajja fuq is-saħħa in ġenerali u l-mard speċifiku b'mod partikolari? Kif jistgħu abitudnijiet f'saħħithom jitmexxew 'il quddiem?

— Kif għandhom jiġu mħeġġa biex iżommu stili ta' ħajja f'saħħitha (eż. B'sehem fl-isport u skopijiet artistiċi/estetiċi, jew dieta sana)?

— X'iktar jista' jsir biex jiġu preservati l-kapaċitajiet fiżiċi, sensorji, konjittivi u soċjali?

— Hemm bżonn partikolari ta' riċerka fl-epidemoloġija u l-etjoloġija ta' mard relatat ma' l-età sabiex jitjiebu l-miżuri preventivi (per eżempju fir-rigward ta' dimenzja, speċjalment il-marda ta' Alzheimer jew biex jiġu evitati waqgħat li jistgħu jirriżultaw fi fratturi tal-ġenbejn).

— Hemm bżonn urġenti ta' riċerka fil-miżuri preventivi u fil-kura tas-saħħa fuq il-post tax-xogħol (ara wkoll punt 4.2.1)

— Riċerka hija meħtieġa wkoll f'għażliet ta' trattament għall-anzjani, kemm f'termini ta' mard ġenerali b'karatteristiċi speċifiċi skond l-età u ta' mard speċifikament relatat mal-età. Il-bażi terapewtika għal dan hija spiss nieqsa peress li testijiet kliniċi u farmaċewtiċi isiru l-aktar fuq adulti żgħażagħ. L-istat tas-saħħa ta' l-anzjani mhux komparabbli peress li spiss huma ma jbatux minn marda speċifika iżda jista' jkollhom disfunzjonijiet f'diversi partijiet u ta' natura differenti fl-istess ħin.

— Ara wkoll il-punt 4.6.3.

([2]) Eurostat (2002), Is-Sitwazzjoni Soċjali fl-Unjoni Ewropea 2002, Lussemburgu: Uffiċju għal-Publikazzjonijiet Uffiċjali tal-Komunitajiet Ewropej.

([3]) Cf. J.M Robine u J. Vaupel (2001): L-Emerġenza ta' superċentenarji f'pajjiżi b'mortalità baxxa. *The Gerontologist*, 41 (special issue II), 212.

4.6.2 Il-ħtiġijiet għal kura għandhom jiżdiedu bil-bosta fil-ftit snin li ġejjin hekk kif in-numru ta' persuni xjuħ ħafna jiżdied, u l-piż fuq in-nefqa pubblika u privata tiżdied. Numru ta' oqsma hawnhekk jeħtieġu riċerka.

— X'jista' x'għandu jsir sabiex il-kapaċitajiet u l-kundizzjonijiet tax-xogħol tal-impjegati fil-qasam tal-kura jitjiebu sabiex il-kura tibqa' professjoni attraenti fit-tul?

— X'għandu jsir fil-kuntest iktar wiesa' u f'termini tal-ħaddiema impjegati sabiex jiġi żgurat li r-relazzjoni bejn il-kuratur u l-persuna li tkun qed tieħu l-kura jiżviluppa b'mod soddisfaċenti għal kull min hu involut?

— Kif tista' l-provvista tal-kura tiġi addattata għal-bżonnijiet u l-ħtiġijiet ta' anzjani li jiddependu fuq il-kura u x'jista' jsir biex jingħata iktar appoġġ milli s'issa għal-kura mid-dar?

— Kif jistgħu soluzzjonijiet tekniċi jgħinu biex jonqos il-piż fuq min jipprovdi l-kura – kemm membri familjari kif ukoll professjonisti – mingħajr ma tiġi affettwata l-integrità u d-dinjità li qed jirċievu l-kura?

— X'appoġġ ekonomiku u għarfien soċjali hu bżonnjuż biex jitnaqqas il-piż minn fuq il-persuni li jieħdu ħsieb lill-anzjani- kemm membri tal-familja kif ukoll professjonijisti? X'jista' jsir biex jingħata appoġġ b'mod partikolari lill-membri tal-familja li jieħdu ħsieb lill-anzjani, jiġifieri biex jiġi żgurat li jkunu koperti mill-pensjoni?

— X'jista' jsir f'termini ta' kura ġenerali, terapija għall-uġiegħ u kura oħra kontra l-uġiegħ sabiex il-ħajja tintemm b'dinjità?

4.6.3 L-Ewropa m'għandiex la definizzjonijiet armonizzati ta' kunċetti ta' kura (bħal "dipendenti" jew "kurant domestiku"), la strutturi uniformi fid-diversi servizzi involuti u lanqas direttivi dwar il-kapaċitajiet meħtieġa mill-istaff.

— X'azzjoni tista' tittieħed biex it-termini użati f'dan il-qasam jiġu armonizzati li jagħmlu l-qasam tal-kura iktar trasparenti?

— X'għerf u kapaċitajiet programmatiċi, tekniċi, ġerjatriċi u soċjo-psikoloġiċi huma mixtieqa għal-kwalifiċi tal-ħaddiema fl-oqsma tal-mediċina u tal-kura minn naħa għall-oħra ta' l-Ewropa?

4.7 *Bżonnijiet ta' riċerka u teknoloġiji ġodda*

4.7.1 Il-firxa rapida u li dejjem qiegħda tikber tat-teknoloġiji, u speċjalment l-użu ta' teknoloġija ta' informazzjoni u teknoloġiji ġodda (ICT), tħalli l-impatt tagħha fl-oqsma kollha msemmija fil-punt 4.1 sa 4.6 hawn fuq. Fil-qasam tax-xogħol, dawn it-teknoloġiji spiss iservu ta' raġuni biex il-ħaddiema anzjani jiġu esklużi. Madankollu studji wrew li jekk l-anzjani jadattaw irwieħhom għal tali kondizzjonijiet ġodda huma jistgħu jisru aktar produttivi. Għalhekk dan il-fattur għandu jidħol fl-oqsma kollha tar-riċerka. Għandha tingħata konsiderazzjoni partikolari għall-aspetti etiċi u għall-kwistjoni ta' l-integrazzjoni ta' l-anzjoni li ma jistgħux jew li mhumiex se jgħixu ma' dawn l-innovazzjonijiet tekniċi.

4.8 *L-ipproċessar, ġbir u żjieda mal-għerf eżistenti*

4.8.1 Riċerka appoġġjata fuq livell nazzjonali u Ewropew diġà produċiet korp ta' tagħrif fuq bosta oqsma diversi. Madankollu, dan it-tagħrif jirrigwarda prinċipalment dixxiplini u aspetti individwali. Dan it-tagħrif huwa dispers u spiss disponibbli biss fil-lingwa nazzjonali kkonċernata. Minħabba teknika differenti ta' kif jittieħdu l-kampjuni u l-istrumenti użati, ir-riżultati tar-riċerka huma spiss inkompatibbli mar-riżultati ta' studji oħrajn

— Jista' jiżdied vantaġġ jekk dawn il-korpi ta' tagħrif jiġu proċessati b'tali mod li jkunu jistgħu jiġu magħquda, paragunati u stimati sistematikament, u, fl-aħħar mill-aħħar, ikunu disponibbli għal kulħadd.

— Il-passi li jmiss ikunu li jittieħdu analiżi sekondarji ta' materjal proċessat b'dan il-mod u l-koordinament ta' metodi ta' studju u strumenti għal iktar riċerka interdixxiplinari konġunta. L-istrumenti ġodda skond is-*Sixth Framework Programme* għar-Riċerka – li huma ċ-Ċentri ta' Eċċellenza u n-*Networks* ta' Eċċellenza u l-Azzjonijiet ta' Kordinazzjoni Tematika huma modi tajbin biex jiġu ġenerati, integrati u żviluppat iktar it-tagħrif ta' dan it-tip. [1]

— Ikun tajjeb ukoll jekk jiġi addottat metodu uniformi għal – u klassifikazzjoni ta' – l-indikaturi tal-kwalità tal-ħajja ta' l-anzjani fil-pajjiżi Ewropej u biex jiġu kontrollati u dokumentati dawn l-indikaturi fuq żmien twil f'*database* Ewropea. Huwa ta' l-ikbar importanza li ssir differenza bejn in-nisa u l-irġiel u bejn il-gruppi ta' età, livelli ta' introjtu u reġjuni differenti, bħala indikaturi wżati s'issa biex jiġi determinat jekk il-kondizzjonijiet ta' ħajja ta' l-anzjani humiex adegwati. Indikaturi oħra huma bżonnjużi, inkluża informazzjoni ta' saħħa u ta' indeboliment tas-saħħa, u tagħrif dwar is-sistemi ta' kura u kondizzjonijiet speċifiċi għal pajjiż partikolari Għandha tittieħed konsiderazzjoni tal-possibilta' li ssir ħidma mal-EUROSTAT.

— Huwa essenzjali li jinġiebu flimkien u ssir ġabra ta' l-istatistiki u informazzjoni rilevanti oħra ġà disponibbli kemm fuq livell nazzjonali u Ewropej. Is-sejbiet tar-riċerka mid-diversi oqsma fil-*Fifth* u s-*Sixth Framework Programme* għar-riċerka jeħtieġu wkoll li jiġu eżaminati kollha kemm huma sabiex ikunu jistgħu jittieħdu konklużjoniijiet ta' politika prattiċi. Huwa ta' l-ikbar importanza li tiġi mxerrda l-ġabra ta' informazzjoni li ġiet proċessata b'dan il-mod fl-iktar stadju bikri possibbli.

— Sabiex issir ir-riċerka u jsiru politiki mhux biss għal, iżda anki mal-anzjani, organizzazzjonijiet ta' l-anzjani għandhom jiġu involuti iktar fil-proġetti futuri minn kemm kienu involuti s'issa.

5. **Miri u rakkomandazzjonijiet**

5.1 Din l-opinjoni fuq inizjattiva proprja turi li għandu jiġi inkluż, fis-*Seventh Framework Programme* għar-Riċerka, azzjoni ewlenija dwar il-*Bidla Demografika – kwalita' tal-ħajja tal-anzjani u ħtiġijiet teknoloġiċi.*

---

[1] Cf. Opinjoni tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew dwar il-Komunikazzjoni mil-Kummissjoni lill-Kunsill, il-Parlament Ewropew, il-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew u il-Kumitat tar-Reġjuni – Lejn żona ta' riċerka Ewropeja, ĠU C 204, 18.7.2000.

5.2 L-għan huwa li titmexxa 'il quddiem ir-riċerka multi- u inter-dixxiplinari u r-riċerka soċjalment parteċipatorja li hija meħtieġa f'diversi oqsma relatati mal-proċess ta' xjuħija.

a) biex tiġi stabbilita bażi ta' tagħrif meħtieġa għall-ippjanar u l-azzjoni politika biex jiġi trattat l-impatt tat-tibdil fl-istrutturi tal-età fl-Ewropa b'mod innovattiv, soċjalment ġust u effettiv taħt il-profil ta' ġestjoni u ta' spejjeż; u

b) biex tiġi provduta il-bażi u l-apparat meħtieġ sabiex tinkiseb il-komprensjoni u l-apprezzament xieraq tal-anzjani fis-soċjetà.

5.3 Kif l-oqsma ta' riċerka kienu esposti hawn fuq – u l-eżempji ta' mistoqsijiet relatati – suppost urew, hemm rabtiet kbar bejn l-aspetti bioloġiċi, psikoloġiċi, soċjali, kulturali, teknoloġiċi, ekonomiċi u strutturali tax-xjuħija u l-anzjanità. Il-persuni jixjieħu dejjem f'ambjent soċjali u fi spazju speċifiku. F'termini ġeografiċi, kulturali u soċjo-strutturali, dan l-ambjent ivarja ħafna kemm bejn kif ukoll fil-pajjiżi Ewropej individwali. It-tnejn li huma minn dawn il-fatturi – il-fatt li l-proċess ta' xjuħija għandu ħafna dimensjonijiet differenti u jinvolvi ħafna dixxiplini differenti – jagħmlu l-approċċ multi- u interdixxiplinari għar-riċerka essenzjali. Din ir-riċerka għandha wkoll tieħu l-opinjoni fuq żmien twil sabiex jiġu identifikati l-bidliet u jiġu hekk inkorporati. ([1])

5.4 Minħabba il-bidla fl-istrutturi ta' l-età tal-popolazzjoni, din ir-riċerka varjata u fuq żmien twil hija l-unika mod biex tiġi provduta bażi soda għall-ippjanar u t-teħid ta' deċiżjonijiet meħtieġa fil-ħafna oqsma differenti tas-soċjetà involuti u fil-livelli kollha li fihom jittieħdu d-deċiżjonijiet. Ix-xjuħija mhix biss suġġett bioloġiku, mediku, tekniku u ekonomiku, iżda wieħed soċjali u kulturali wkoll.

5.5 Barra mill-attivitajiet ta' riċerka kif esposti hawn fuq, il-Kumitat isejjaħ ukoll għal dawn il-miżuri relatati:

— biex jitħejja smiegħ fil-KESE dwar il-bidla demografika u l-kwalità ta' ħajja ta' l-anzjani, sabiex, fost l-oħrajn, jiġi propost studju fattibbli għal aġenzija xierqa u għal kull inizjattiva oħra li tista' tkun bżonnjuża.

— li jiġi stabbilit osservatorju Ewropew, konġunti, pro-attiv u li jħares 'il quddiem biex jgħaqqad flimkien l-indikaturi fuq il-kwalità tal-ħajja tal-anzjani f'pajjiżi Ewropej u biex jiġu kontrollati u dokumentati dawn l-indikaturi fuq żmien twil f'*database* Ewropeja; biex isiru previżjonijiet ibbażati empirikament ta' dan it-tip; issir ġabra u tixrid tat-tagħrif; u biex isiru konklużjonijiet ta' politika prattiċi;

— li jsiru *workshops* u konferenzi biex jiżdied it-tagħrif dwar il-bidla demografika; jiġi espost b'mod ċar il-ħtieġa ta' miżuri preventivi u relatati; tiżdied il-kuxjenza tal-potenzjal pożittiv tax-xjuħija; tinxtered l-informazzjoni dwar is-sejbiet tar-riċerka kemm jista' jkun; u jkunu appoġġjati l-iskambji bejn l-Istati Membri qodma u ġodda;

— biex isiru passi l-quddiem f'dan il-qasam via l-metodu miftuħ ta' kordinazzjoni; minħabba il-kumplessità u l-importanza tal-ixjuħija tal-popolazzjoni u l-opportunitajiet ivarjaw u l-isfidi involuti, il-Kumitat jaħseb li huwa mod siewi;

  — biex jibdew skambji ta' esperjenzi, isiru paraguni inter-Ewropej u jiżdied it-tagħlim reċiproku;

  — biex jitmexxa 'il quddiem id-djalogu bejn ir-rappreżentanti tas-soċjetà ċivili u d-DĠ tal-Kummissjoni kkonċernati; ([2])

  — biex jiġu stabbiliti miri konġunti;

  — biex tiġi kkontrollata l-implimentazzjoni tat-tieni Pjan Internazzjonali ta' Azzjoni dwar l-Anzjanità (addottat f'Madrid f'April 2002) u l-istrateġija ta' implimentazzjoni ta' l-UNECE (addottata waqt il-konferenza ministerjali f'Berlin f'Settembru 2002), u

  — biex tiġi stabbilita żona ta' valuri komuni b'relazzjoni mas-soċjetà li qed tixjieħ.

5.6 L-għan aħħari huwa biex IL-ĦAJJA FL-EWROPA SSIR TA' MIN JGĦIXHA – MHUX L-INQAS GĦALL-ANZJANI. Dan jinkludi mhux biss dawk li huma xjuħ jew xjuħ ħafna illum, iżda wkoll ġenerazzjonijiet tal-futur, kemm żgħar kif ukoll kbar fl-età.

Brussel, 15 ta' Settembru 2004.

Il-President
tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew
Roger BRIESCH

([1]) Cf. l-opinjonijiet tal-KESE ĠU C 95, 23.4.2003 (KUM(2002) 565 finali).

([2]) Komunkazzjoni mill-Kummissjoni COM(2002) 277 finali.